

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIX Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONDELJEK, 10. NOVEEMBRA (NOV. 10). Subscription \$8.00 Yearly STEV.—NUMBER 220
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Amerika in Anglija se pripravljata za agresijo

Molotov dejal, da atomska bomba ni tajnost. Doba oblasti in sile sovjetov se je pričela, docim kapitalizem stoji na zadnji nogi

Moskva, 8. nov. — Zunanji minister V. M. Molotov je v svojem govoru v gledališču Bolšoj dejal, da se Amerika in Velika Britanija pripravljata za agresijo in da atomska bomba že dolgo ni več tajnost, povedal pa ni, ali ima Rusija atomske bombe. Molotov je s svojim govorom odprl proslavo tridesetletnice boljševiške revolucije, strmo glavljanja carizma in ustanovitve sovjetske države. Njegovo izjavo, da atomska bomba ni tajnost, so poslušalci pozdravili z navdušenimi vzkliki in aplavzom. Premier Stalin ni bil v gledališču. Domneva je, da je le vedno na počitnicah ob Črnem morju.

Molotov je naglasil, "da vsi resnični prijatelji miru v vseh državah se lahko zanašajo na Sovjetsko unijo, da bo vedno branila interese splošnega mira. Ti prijatelji tvorijo večino v vseh državah. Amerika in Velika Britanija vodita povsem drugačno politiko. Gradnja vojaških baz v različnih krajih sveta se ne vrši za obrambo, temveč je priprava za agresijo. Stupni ameriško-britski generalni štab, ki je bil ustanovljen v vojnem času, se še vzdržuje. Javno je, da njegovi nameni niso mirolojubni, temveč agresivni. Ekspanzijski krogi v Ameriki, ki nimajo zaupanja v svojo notranjo silo, verujejo, da je atomska bomba še vedno tajnost, da ni nič več. Atomska bomba ni obrambno orožje, temveč orožje

Četrtni brez perotine odpravljeni

Revizija živilskega programa naznanjena

Washington, D. C., 8. nov. — Charles Luckman, načelnik Trumanovega odbora, je naznanil revizijo programa glede štednje ameriškega žita za zapadno Evropo. Preklical je četrtni brez perotine kot del prej osvojenega programa, zaeno pa svetovno ljudstvu, naj ne je jajc ob četrtnih.

Luckmanovo naznanilo je v bistvu prvo priznanje, da se del živilskega programa ne more izvajati. Omenil je, da ga je statistika poljedelskega departmanta preprečila, da je njegov program zvišal, ne znižal, porabo žita za krmljenje kokoši na farmah.

Poljedelski departmet je razkril, da dnevi brez perotine države milijone kokoši na farmah, kjer zobjejo pšenico in koruzo v času, ko bi morala biti poslana na tržišča. Luckman je naglasil v naznanilu, da bodo dnevi brez perotine suspendirani, dokler se ne bo ugotovilo v dejanski praksi, ali se bo program štedenja žita lahko izvajal ali ne. Mnenje prevladuje, da bo suspendiranje permanentno.

Na ameriških farmah je čez 400,000,000 kokoši, rac in puranov. Poljedelski tajnik Anderson in Luckman sta sugerirala, naj se število zniža za 136,000,000, da se pridelje 30,000,000 bušljev žita. Anderson je dejal, da je predsednik Truman odobrila odpravo četrtnov brez perotine.

Štiri države sprejete v organizacijo

Mexico City, Mehika, 8. nov. — Italija, Avstrija, Ogrska in Švica so bile sprejete v kulturno, vzgojno in znanstveno organizacijo Združenih narodov. Reprezentanti te organizacije zborujejo v tem mestu. Reprezentant Amerike se je vzdržal glasovanja glede sprejetja Ogrske v organizacijo. Dejal je, da je sedanja ogrska vlada pod rusko dominacijo in da ne predstavlja ljudstva.

Mexico City, Mehika, 8. nov. — Italija, Avstrija, Ogrska in Švica so bile sprejete v kulturno, vzgojno in znanstveno organizacijo Združenih narodov. Reprezentanti te organizacije zborujejo v tem mestu. Reprezentant Amerike se je vzdržal glasovanja glede sprejetja Ogrske v organizacijo. Dejal je, da je sedanja ogrska vlada pod rusko dominacijo in da ne predstavlja ljudstva.

RUSIJA BO BOJKOTIRALA MALO SKUPŠČINO

Ameriški predlog sprejet na seji političnega odbora

KOMPROMIS O PALESTINI ZAVRŽEN

Lake Success, N. Y., 8. nov. — Ameriški predlog glede ustanovitve medčasnega odbora, ki naj bi prevzel nekatere funkcije generalne skupščine Združenih narodov, je bil sprejet na seji političnega odbora s 43 proti šestim glasovom. Šest držav se je vzdržalo glasovanja. Izid glasovanja pomeni, da bo tudi predlog glede ustanovitve male skupščine, ki naj bi stalno zbirala, sprejel na seji generalne skupščine prihodnji teden, čeprav so reprezentanti Rusije in drugih slovanskih držav naznanili, da bodo bojkotirali malo skupščino.

Ameriški delegat John F. Dulles je dejal, da je sprejetje predloga glede ustanovitve medčasnega odbora najvažnejši razvoj od konference v San Franciscu, na kateri je bila formirana organizacija Združenih narodov. Rusija, Ukrajina, Bela Rusija, Poljska, Čehoslovakija in Jugoslavija so naznanile, da se ne bodo udeležile dela odbora, ker ni legalne podlage za njegovo ustanovitev.

Sovjetski delegat Andrej Višinski je dejal, da bo vprašanje legalnosti odbora in male skupščine predloženo mednarodnemu razsodišču v Haagu, organu, katerega je Sovjetska unija odobrila. Naglasil je, da se hoče Amerika izogniti varnostnemu svetu, glavni mirovni agenturi, ki je bila ustanovljena na podlagi čarterja Združenih narodov. V varnostnem svetu imajo Rusija in druge velesile pravico do vetiranja zaključkov. Višinski je obdolžil Ameriko in Veliko Britanijo, da hočeta uničiti načelo soglasnosti, na katerem je bila organizacija Združenih narodov ustanovljena.

Rusija je zavrgla ameriški kompromisni načrt glede Palestine. Ameriška delegacija je trdila, da bo načrt pospešil neodvisnost Palestine, nad katero ima mandat Velika Britanija. Rusija se je izrekla za razkosanje Palestine na dve državi — židovsko in arabsko.

Bivši načelnik sodišča izvršil samomor

Atlanta, Ga., 8. nov. — Charles S. Reid, bivši načelnik državnega vrhovnega sodišča, je izvršil samomor. Skočil je v okna svojega urada v glavnem delu mesta in se ubil. Nekaj ur prej je bil obtožen, da je kot upravitelj otroškega zavoda baptistične cerkve poneveril veliko vsoto denarja.

Tornado v Louisiani in Texasu

Golden Meadows, La., 8. nov. — Tornado je divjal v Louisiani in Texasu. Štiri osebe so bile ubite in čez 50 ranjenih. Tornado je porušil več hiš in povzročil veliko škodo.

Truman proti znižanju davkov

Washington, D. C., 8. nov. — Predsednik Truman je ponovno naglasil opozicijo proti znižanju dohodninskih davkov, ko se je sestal s časnikarji. To vprašanje bo bo prišlo pred kongres, ko se bo sestal na zasедanju.

Domače vesti

Nov grob v Chicagu

Chicago, Dne 5. nov. je umrla Helena Nudo, stara 38 let, rojena v Chicagu. Zapušča moža, hčerko, brata in mater Mary Mroulo, ki je članica društva 1 SNPJ.

Ubit v majni

Windber, Pa.—Pri delu v premogovniku je bil ubit John S. Kinkela, star 34 let, član društva 421 SNPJ. Imel je službo predelavca in bil v naselbini apostošan. V Ameriko je prišel iz Istre s starši, ko mu je bilo 12 let. Starša sta mu umrla pred par leti. Zapušča družino in teto Jennie Jordan, ki tajnikuje društvu 421 že več let.

Nov grob v Indiani

Kokomo, Ind.—Dne 20. okt. je v bolnišnici v Bluftonu umrl John Krhin, star 54 let, doma z Brezovice pri St. Jerneju, Dolensko. Bolehal je podrglo leto. Prošlega septembra se je podal v bolnišnico v Cincinnati, O., kjer so ga operirali na pljučih. Po treh tednih se je vrnil domov, vsled poslabšanja zdravja se je par dni pozneje podal v bližnjo bolnišnico, kjer je po dveh tednih umrl. Tukaj zapušča ženo in otroke.

Rojenice

Detroit.—Pri družini Voymil Bradetich so se oglasile rojenice in pustile sinčka. Ker je oče član društva 121 SNPJ, je upanje, da postane tudi njegov naslednik. Rojenice so se oglasile tudi pri Justini Porter, članici društva 121 in ji pustile hčerko, društvu pa novo članico. Obe mamici se dobro počutita. Izgleda, da bodo stara društva še napredovala!

Popravek

Zadnji četrtek so bila v Prosveti na zadnji strani objavljena navodila poštnega urada glede pošiljanja paketov v stari kraj. V teh navodilih je rečeno, da smejo darilni paketi tehtati le do 11 funtov, pravilno bi se moralo glasiti, da smejo tehtati od 22, odnosno do 44 funtov. Do 22 funtov so darilni paketi v Jugoslaviji prosti uvozne carine, za težo nad 22 funtov pa mora prejemnik plačati carino.

Nov grob v Minnesoti

Chisholm, Minn.—Dne 3. nov. je umrl Frank Jenko, član društva 110 SNPJ in KSKJ. Star je bil 58 let, doma iz Zgornjega Brneka pri Cerkljah, Gorenjsko. V jednoto je pristopil 11. maja 1913 na Elyju, odtam se je z družino preselil v Chisholm in bil leta 1917 društveni tajnik. Bolehal je dalj časa. Dne 23. jun. je bil operiran za tumor na glavi v Univerzitetni bolnišnici v Minneapolisu. Nekaj tednov po operaciji se je bolje počutil in se udeležil tudi septembrske seje, potem pa se mu je bolezen naglo poslabšala.

Proslave boljševiške revolucije v Rusiji

Obrambni minister Bulganin glavni govornik. Reprezentanti Amerike odsotni

Moskva, 8. nov. — Tradicionalna vojaško-civilna parada se je vršila na Rdečem trgu v Moskvi v zvezi s proslavami tridesetletnice boljševiške revolucije in ustanovitve sovjetske države. Parado so opazovali odlični sovjetski voditelji in tuji, ne pa ameriški poslanik Walter B. Smith in reprezentanti ameriške armade. Smith je dobil povabilo, naj se udeleži proslav, ne pa vojaški, mornarični in letalski atašei ameriškega poslanštva v Moskvi. Smith je dejal, "da je bilo premrzlo in premokro in da moja navzočnost ne bi bila značilna."

Nobenega v tujini izdelanega orožja se ni opazilo v paradi ruske armade, ko je korakala mimo Leninove grobnice na Rdečem trgu. Vse je bilo ruskega izdelka. V zraku nad Moskvo so krožila ruska bojna letala. Vojski so korakali mimo odra,

Rumunski zunanji minister resigniral

Samo tri stranke reprezentirane v vladi

Bukarešta, Rumunija, 8. nov. — Zunanji minister George Tatarscu in trije drugi ministri njegove liberalne stranke so resignirali, ker so bili tarča komunističnih napadov. Resignacija je sledila, ko jim je parlament izrekel nezaupnico. Vse je obdolžil, da so pomagali zunanjim špionom.

Poleg Tatarsca so resignirali finančni minister Alexandru Alexandrin, prosvetni minister Radu Rosculeț in George Mantu, minister za javna dela. Predlog glede nezaupnice je bil sprejet s 187 proti petim glasovom. Tatarscu je bil obdolžen, da ni storil nobenega koraka proti uradnikom v zunanjem ministertvu, ki so dajali špionom zunanjih držav važne informacije. Vsi ministri, ki so resignirali, so bili tarča napadov v parlamentu in tisku.

Samo tri stranke so zdaj reprezentirane v vladi. Te so komunistična, socialistična in kmečka.

in zdaj je podlegel. Tukaj zapušča ženo, sina, hčer Angeline Jensen, vnuka in brata, v stari domovini pa štiri sestre.

Dodatna ameriška pomoč Grčiji

Armada dobiva orožje in strelivo iz Amerike

Atena, Grčija, 8. nov. — Dwight P. Griswold, načelnik ameriške pomožne misije, je apeliral na ameriški državni department, naj odobri dodatno pomoč Grčiji. Dobil je \$15,000,000.

FRANCIJA PROTESTIRA PROTI VRNITVI BOJNIH LADIJ ITALIJI

London, 8. nov. — Odločitev Velike Britanije, s katero se je odpovedala svojemu deležu ladij italijanske bojne mornarice, je izzvala protest francoske vlade. V imenu Francije je poslal protest britskemu zunanjemu uradu Louis Roche, opravnih poslov francoskega poslanštva v Londonu.

FRANCIJA PROTESTIRA PROTI VRNITVI BOJNIH LADIJ ITALIJI

Roche je v protestu naglasil, da odločitev ni v soglasju s pogodbo, katero sta v marcu tega leta sklenila britski zunanji minister Ernest Bevin in francoski zunanji minister Georges Bidault.

FRANCIJA PROTESTIRA PROTI VRNITVI BOJNIH LADIJ ITALIJI

Francoska vlada je opozorila Veliko Britanijo, da je odločitev glede vrnitve bojnih ladij padla v času, ko člani medzavezniške mornarične komisije v Rimu razpravljajo o distribuciji italijanskih bojnih ladij med zmagovitimi zavezniki.

AMERIŠKA POMOČ ZAPADNI EVROPI NAJ SE OMEJI NA ŽVILA

Washington, D. C., 8. nov. — Naznanilo pravi, da so se člani kongresnega odbeka za zunanjo pomoč zedinili glede programa, da se ameriška pomoč zapadni Evropi omeji na živila in druge potrebščine. Posojila in darila na podlagi načrta državnega tajnika Marshalla naj se izključijo.

Napad na predsednika burmske vlade

Rangoon, Burma, 8. nov. — Napadalec je oddal šest krogel iz revolverja na premierja Thakina Nuja, ki pa so ga zgrešile. Ubile so britskega vojaka in ranile britskega častnika. Napadalec je po dejanju pobegnil.

Mestni svet odobril davčni program

Chicago, 8. nov. — Mestni svet je odobril program, ki določa triodstotni davek na vstopnice in zvišanje cene avtnih licenc. To bo prineslo v mestno blagajno \$5,722,000 letno. Program bo stopil v veljavo 1. januarja.

Kanada odprla vrata razseljencem

Ottawa, Kanada, 8. nov. — Vlada je naznanila, da je odprla vrata razseljencem, ki so sedaj v taboriščih v Nemčiji in Avstriji. Kanada bo sprejela 15,021 razseljencev. Vsi bodo dobili delo v industrijah.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$2.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četiri leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$3.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inosestrstvo \$11.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$3.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. Rokopisni dopisov in nenarodenih člankov se ne vrščajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, pesni, drame, pesmi itd.) se vrnejo poljitelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s Hišom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Na valovih hysterije—II

Naj se še v tem članku nekoliko pomudimo pri sedanjem valu hysterijske reakcije, ki odmeva široko dežele. Kot vsake stvari, bo prej ali slej seveda konec tudi te hysterije—ako ne, bo dežela sigurno zlezla v čistokrvnen fašizem, ne da bi se velika večina tega sploh zavedala. Pokojni Huey Long, ki je imel vse lastnosti v sposobnosti postati ameriški Hitler, je sploh dejal, da bo v Ameriki prišel fašizem na krmilo pod sukajo—demokracije. Ta nevarnost je danes večja kot v dobi Hueya Longa in bo tudi v bodoče, kajti ameriški monopolistični kapitalizem je prišel v štadij, ko se bo skušal obdržati na krmilu tudi s fašističnimi metodami. Sploh se teh metod že danes poslužuje.

Te metode so sicer bolj rafinirane kot so bile nacijske, kajti zgodovinsko ozadje Združenih držav je drugačno kot Nemčije ali pa kake druge dežele.

Tudi politična situacija je drugačna. Ta situacija se razlikuje predvsem v tem, ker v tej deželi ni kakšne močne delavske ali antikapitalistične stranke in tudi ne radikalnega gibanja, ki bi zajemalo široke delavske mase in radikalnejše intelektualce. Sicer je dosti grmenja proti—"kooomunizmu", ampak ta strah je bil umetno ustvarjen. Edina sila, ki je danes resničen trn v peti ameriškega monopolističnega kapitalizma, je unijsko gibanje, ki je zrastle zadnja leta v orjaka in se vedno raste. Posebno so mu v napatje močne industrijske unije CIO z mlajšim, bolj energičnim in na splošno tudi bolj progresivnim vodstvom kot pa so si volasi starokopitni voditelji ADF.

In kljub temu, da je ameriško unijsko gibanje na splošno ideološko zelo konservativno, "free enterprizersko", politično nezrelo in le mezdno zavedno, ga je v očeh gospodarjev dežele vendar treba zadaviti in delavske mase zopet potlaniti v popolno brezpravnost. Unije je treba zadaviti zato, ker prvič lahko ustavijo in paralizirajo vse glavne industrije, drugič, ker zahtevajo vedno večji kos kruha v obliki večjih plač, kakor tudi krajši delovnik, čim več plašanih počinca in več pravice pri delu, tretjič pa vseled tega, ker pritiskajo na vlado za čim boljše in obširnejše socialno zavarovanje.

★

Mogoče kdo poreče: Kaj ima vse to opraviti z antikomunistično in antirusko hysterijo? Kdor ni slep, lahko vidi, da veliko. Brez hysterije bi bilo veliko težje ali pa sploh nemogoče spraviti skozi kongres in državne zbornice stroge antiunijske zakone. In na programu Wall Streeta so bili ti zakoni na prvem mestu. Zdej hočeta Narodna zveza tovarnarjev in Ameriška trgovska zbornica, ki sta predstavniki velekapitala, ubiti tudi mezodurni zakon, ki določa poldrugo plačo za delo čez 40 ur na teden. Prav tako hoče Wall Street razbremeniti bogate sloje od plačevanja visokega dohodninskega davka in prenesti davčno breme na nižje sloje z uvedenjem splošnega zveznega prodajnega davka (sales tax).

Kdor ni slep, lahko vidi, da je za realiziranje tega wallstreet-skega programa potrebna antirdečarska hysterija. Čim večja je ta hysterija, tem lažje bodo monopolisti in njih intelektualni valpeti ribarili v kalnem ter doseglji v domači in zunanji politiki svoje hegemonistične cilje. Zdej je ta hysterija v prvi vrsti vprežena v voz zunanje politike.

Ironija vseh ironij je v tem, da so se v ta voz antirdečarske in v bistvu antidelavske hysterije vpregli tudi mnogi unijski voditelji, kakor tudi politični nezreli in s predsodki prepojeni "rank and filerji". Prav tako tudi desničarski liberalci in socialdemokrati. Slednjim omenite samo komunizem, Stalina, Sovjetsko Rusijo ali Tita in zapusti jih ves razum, ves socializem. Resnično, kogar bogovi žele pogubiti, ga najprvo udarijo s slepoto. Za ameriško delavsko gibanje ima ta prislovica danes še poseben pomen, kajti reakcije so prav tako napoti ameriške unije, konservativne kakor so na splošno, kot ji je v Evropi, na Bližnjem in Daljnem vzhodu na poti Sovjetska Rusija. To pravimo kljub temu, da se dobro zavedamo grehov, ki jih ima na sebi Moskva s komunisti vred, kakor tudi mnoge ameriške unije. Toda kdor danes priliva tej antikomunistični in antiruski hysteriji, igra le v roko temni mednarodni reakciji.

★

V ta voz antirdečarske hysterije so na vsej črti vprežene tudi razne verske sekte, predvsem pa rimokatoliška, sploh ves vatiškanski aparat. Pred par meseci je čikaška katoliška hierarhija inscenirala v veliki areni Soldiers Fielda velik katoliški antikomunistični shod, katerega se je udeležilo okrog 130,000 "ovac", kakor smo čitali v čikaških dnevnikih. Tej hysteriji ves vatiškanski aparat pridno priliva tudi raz prižnic, v šolah in v svojem tisku.

Katoliški hierarhiji se je v Chicago pridružila tudi luteranska duhovščina, ki je nekaj tednov pozneje v Stadionu sklicala svoj antikomunistični shod. Kot smo čitali, se ga je udeležilo čez 20,000 luteranskih "ovac". Tudi na tem shodu so gromovniki do ekstaze razplemtali antikomunistične in antiruske strasti in zastrupljali poslušalce.

Domnevamo, da se nekaj slinčnega dogaja tudi po drugih mestih in na podeželju širom Amerike, kajti Chicago v tem oziru ne more biti nobena izjema. Sploh je reakcija navadno bolj ukoreninjena in divja po manjših mestih, dasi tudi v celosti v tem ne zaostajajo.

Zato ni čudno, ako je ta hysterija že pričela dobivati obliko posrednega drhalskega nasilja. Do dveh takih incidentov je v rednih par tednih prišlo v Newarku, N. J., in v Philadelphiji. V prvem mestu je drhal razbila, oziroma preprečila komunistični shod v Philadelphiji pa je razbila shod, ki ga je sklicala postojanka Progresivnih ameriških državljanov kot protest proti holivudski inkviziciji s strani kongresnega "neameriškega" odbora.

V Newarku se je pred manjšo dvorano zbrala drhal, ki je šla

Imejmo srce
za svoj rod!

Greensburg, Pa. — Kakor je znano, pobiramo prispevke za pomoč štirikredni gimnaziji v Starem trgu pri Ložu. O tem je bilo že parkrat objavljeno po naših časopisih. Zdej nekoliko podrobneje o tej šoli.

Ta učni zavod je nastanjen v nekdanjem občinskem poslopu v Starem trgu. Ima štiri razrede s šestimi oddelki. Zavod ima tudi svoj internat, to je prostor, kjer dobijo oddaljeni dijaki in dijakinje stanovanje in hrano. Dekleta so nastanjena v bivši Kocavzovi hiši, a fantje v bivši Tomincovi hiši. Pretečeno šolsko leto je pohlajalo v šolo okrog 180 učencev in učenk. Izmed teh je bilo nastanjenih 95 v internatu. To kaže, da jih je bilo nad polovico izven Loške doline, to je iz cerkniške in bloške okolice, Loškega potoka, Babnega polja in nekateri mogoče še iz drugih krajev. V internatu plačujejo po 500 dinarjev (mislim mesečno, t. j. po 10 dolarjev. Toda, da bi plačevali polno vsoto, jih je malo. Večina plačuje polovico ali celo četrtino te vsote. Nekateri so tudi popolnoma oproščeni. Vzdržuje se internat radi tega s prispevki raznih kraj. odborov; pomagajo pa tudi druge organizacije kakor AFŽ, lesni sindikat na Marofu, a mnogo tudi Redči križ. Tekoče učno leto se je število učencev in učenk dokaj povečalo in potrebe bodo toliko večje.

Zelo jim primanjkuje orodja za razne športne igre, telovadbo ter gledališke predstave. Za igre bajte nimajo niti enega stola za gledalce in si morajo pri takih prilikah sposojevati predmete po hišah. Telovadnico imajo poleg Sokolskega doma, ki je bil delno porušen, nasproti bivše Sežonove gostilne, ki je tudi v razvalinah. Lastujejo oziroma jim dijak uporablja skupno s telovadnim društvom "Snežnik".

Pred zadnjo vojno so bili v Loški dolini trije domovi. Ze imenovani Sokolski dom, Delavski dom na Marofu ter katoliški na "Svajgarjeve Zofke" domačiji. Vsak dom je imel tudi svojo obširno knjižnico z vsemi deli domačih literatov ter mnogo prevodov boljših ruskih, francoskih in drugih pisateljev. V vsakem domu je bila dvorana z gledališkim odrom ter tudi skupina dobrih igralcev za razne prireditve. Tista nekdanja neestrpnost med strankami je bila do malega izginila in teh kulturnih prireditev se je udeležilo občinstvo ne glede na strankarsko pripadnost. Sedaj je ostal v ta namen le še Sokolski dom, ostala dva sta preurejena za stanovanja. Mnogo knjig je bilo med vojno uničenih, ali se na drugi način razgubilo. Razveseljivo je dejstvo, da se sovraštvo med strankami, ki se je bilo razplamenelo med vojno z tako strahovitimi posledicami, počasi umika zdravemu razumu in da se dobra volja in zaupanje v boljše bodočnost zopet vrača v lepo Loško dolino. Brezdvomno v to razpoloženje mnogo prispeva ta novi učni zavod, katerega posejajo bolj nadarjeni otroci ne glede na politično pri-

padnost staršev. Kakor poročal prof. Ernest Tiran, večina učencev in učenk te šole namerava nadaljevati študije še naprej, in to največ na strokovnih in drugih tehničnih zavodih.

Zanimivo je, kako se izražajo ljudje iz Loške doline o tej šoli. Piše Marija, učenka drugega razreda: "Učim se za to, da ne bo mogel vsakdo pometati z menoj." Njena bolj resna sestra, Vera, učenka četrtega razreda, se izraža: "Rada bi šla za zaščitno sestro, še rajši za zdravnico, ako bi bila mogoče. Ker jih tako primanjkuje, se je treba odločiti za tak poklic, ki je najbolj potreben našemu izmučenemu narodu in porušeni domovini. Naudušen boriteljica za napredek, katero bom nazivala z njenim prvim imenom "Pepka", javlja: "Ta teden je bila Meri na okrog. Prišla je vpisat Leonu v internat. Letos bodo imeli 120 gojencev v internatu. Pa ko bi videla kake poteškoče so s to našo gimnazijo, bi se za glavo prijala. Za 120 otrok ni še razen obroka mogle še nič predvidenega. Ali naše žrtve nam kličejo: "Ne izpušite, za kar smo mi žrtvovali naša življenja..." Poroča neka druga: "Za gimnazijo bi me zelo veselilo, ko bi se vam posejlo kaj nabrat. Spominjam se kako bi se bila v mladih letih jaz rada bolj izobrazila, pa ni bilo prilike za to."

No, nekaj se je do sedaj nabralo v ta namen. Ne le od domačinov iz Loške doline, tudi od sosedov iz Cerkniške okolice in Loškega potoka, kolikor je meni znano. Upamo, da se jih bo še mnogo odzvalo. Seveda so pri tem poteškoče. Vsakdo izmed nas ima svoje, ki so odvisni od naše pomoči. Pobirali smo že mnogo v druge namene in še pobiramo. Imamo mnogo svojih potreb in marsikaj si ne moremo privoščiti. Toda marsikaj se potrpi in marsikaj se naredi, ako je razumevanje in dobra volja za to. Marsikdo se boji za lastno bodočnost. Mogoče je to zelo pretiran strah. Dela je sedaj dovolj in ga bo še za doka let. Imamo starostno zavarovanje, ki seveda ni kakor bi moralo biti, vendar je izdatna pomoč v času onemoglosti.

Marsikoga straši in ovira sedanjí spor med vzhodom in zapadom; med našo staro in novo domovino. Vsi želimo, da bi bili ti odnosi boljše, toda ene stvari smo lahko gotovi: do vojne radi tega ne pride ter ta nesporazum je le začasen. Kakor so se v Loški dolini duhovi pomirili ter vse ljudstvo skupno deluje za boljše bodočnost, tako bo tudi napetost med narodi in državami popustila ter bo končno zmagal zdrav razum.

Vse darove za pomoč temu zavodu pošljite na naslov: Anton Krapenc, 2021 W. 23rd St., Chicago 8. ILL. Poleg vsega sedanjega naslova navedite tudi vaš rojstni kraj ter hišni priimek. Omožene ženske naj še posebej navedejo svoje dekliško ime. Seznam darovalcev bo poslan na šolsko vodstvo v Stari trg, da bo mladina in po njej drugi vedeli, kdo v daljni Ameriki ima srce za svoj rod.

Venc. Palcch, 1240 So. Main,

okrog 4,500 oseb in shod preprečila. Sicer bi lahko rekli, da je komunistom vrnila šilo za ognjo, kajti tudi oni se radi zatečejo k razbijanju shodov svojih nasprotnikov, pa čeprav niso iz vrst fašistične reakcije. V Philadelphiji pa je drhal shod razbila progresivcem, ki so hoteli javno protestirati proti teroriziranju Hollywooda po notoričnem kongresnem odseku. Drhal je prišla na ta shod dobro organizirana, oborožena z zvonci, pisfalikami in podobno ropotijo. Kot je poročal Federated Press, so bili vsi znaki, da so organizirali razbitje tega shoda ameriški legionarji ter pristasi znanega fašista K. Smitha.

To nas zelo spominja na Palmerjeve čase po prvi svetovni vojni, ko je bila dežela v objemu drhalskega nasilja, deportacije rdečkarjev v Rusijo, razbijanja shodov in uradov levičarskih skupin in linčanja IWW-istov — članov organizacije Industrial Workers of the World. Ako bi bil danes na čelu justičnega departementa človek Palmerjevega tipa, bi bila dežela že v objemu slinčnega terorizma kot po prvi svetovni vojni. K sreči je sedanjí zvezni justični tajnik drugačnega tipa, pristai civilnih svobodščin. Upanje je, da bo ugodno vplivalo tudi poročilo predsednikove komisije za civilne svobodščine, ki tudi odprto svari deželo in vlado pred sedanjí hysterijo in teptanjem civilnih svobodščin, ki so največja ameriška dedščina.

Opis Dubrovnika

Trbovlje, Slovenija. — Prejel sem več pism, v katerih me pozivajo, naj se bolj pogosto oglašim v Prosveti, ter da z zanimanjem čitam moje pripovedovanje o voznjah in vtiših o Trstu in Jugoslaviji. Kakor večina čitateljev Prosvete, tako tudi jaz laže čitam ko pišem, zatoj mi ni mogoče pri najboljši volji toliko pisati kot nekateri zlasti iz naših krajev. Tam so bili tudi moji trije prijatelji.

Vstopivši v vlak sem se z nezaupanjem vsedel na obširen s zametom pokrit sedež, misleč, da se je spovednik zmotil in me spravlil v prvi ali drugi razred za bogatine. "Ko pride do mene, me bo že opomnil," sem si mislil sam pri sebi.

New Yorka nisem dosti videl. Vlak je bil kmalu na deželi. Sedel sem pri oknu in z zanimanjem zrl po novem svetu, v katerem je prihajalo na milijone priseljencev iz Evrope. Medtem je prišel spovednik in me vprašal za vozni listek, nato pa je nekaj dejal, a ga nisem razumel. Na jopič na vidnem mestu mi je pripel majhen listek. Nisem vedel, kaj to pomeni, a skrbelo me ni, ker je pripel listke tudi drugim potnikom, a ne vsem enake barve.

Po odhodu spovednika je prišel v naš voz prodajalec čokolade, bombončkov, cigar itd. Prodajalec je vrzel zavitek bom-

V isti ulici neka lekarna ponosno v raznih jezikih naznana, da obstaja že od leta 1420. Poleg Dubrovnika je še ena trdnjava, ki se imenuje "Fort sv. Lovrencija", katero sva si tudi ogledala, v kolikor nama je bilo mogoče priti blizu. V Dubrovniku je osemrazredna gimnazija, krasna in velika stavba iz rezanega kamna. Tu rastejo kutne, pomaranče, limone, olive in smokve. Paradižnjaki pa so letos slabo obrodili, krompir pa je spomladi burja popolnoma uničila.

Dubrovnik šteje okrog 20,000 prebivalcev in je bil le nekajkrat bombardiran. — Marsikaj bi se dalo napisati, a nimam časa, vzlic temu pa se bom skušal kmalu zopet oglašiti. Pozdrav vsem!

Paul Berger.

Tri tone orodja in strojev za Jugoslavijo

New York, N. Y. — Dne 19. oktobra je odplul iz newyorške luke jugoslovanski parnik Radnik in poneseh na svojem krovu za jugoslovansko ljudstvo nad tri tone novega in rabljenega orodja in strojev, kakor tudi razne znanstvene knjige, publikacije in kataloge. Ta material so zbrale skupaj podružnice Ameriške zveze za rekonstrukcijo Jugoslavije in posamezni člani iz Detroita, Clevelanda, St. Louisa, Hobokena, N. J., Oaklanda, Cal., Johnstowna, Pa., New Yorka, San Franciscu, Cantonu, O., E. Chicagu, Ind., Sante Clare, Cal., in od drugod.

Clevelandska podružnica je zbrala skupaj vsoto \$753.15 za precizno orodje, katerega zelo potrebujejo v Jugoslaviji. Svet kanadskih južnih Slovanov pa je nabavil 20 novih pisalnih strojev.

S parnikom Radnik se je vrnilo po mnogih letih v rojstno domovino tudi 72 Jugoslovancev iz Združenih držav. Dasiravno je njih povprečna starost nad 50 let, jih bo domovina sprejela z odprtimi rokami. Teh 72 Jugoslovancev je zato lahko odpotovalo v Jugoslavijo, ker niso bili ameriški državljanji, dočim državni departement še sedaj ne izdajati potnih listov ameriškim državljanom jugoslovanskega rodu, a potne liste za v dežele bivših sovražnih pa izdaja.

Naša organizacija bo od sedaj naprej zbirala zlasti precizno orodje in instrumente za kvalificirane mehanike in obrtnike.

AARY.

Gremo v Ameriko

Joseph Irman (Akron, O.)

(Nadaljevanje)

Po Ameriki

Končno je bil izvršen pregled na Ellis Islandu in svobodno sem se lahko odpeljal proti Milwaukeeju, kjer je bilo že večje število slovenskih naseljenčev, zlasti iz naših krajev. Tam so bili tudi moji trije prijatelji.

Vstopivši v vlak sem se z nezaupanjem vsedel na obširen s zametom pokrit sedež, misleč, da se je spovednik zmotil in me spravlil v prvi ali drugi razred za bogatine. "Ko pride do mene, me bo že opomnil," sem si mislil sam pri sebi.

New Yorka nisem dosti videl. Vlak je bil kmalu na deželi. Sedel sem pri oknu in z zanimanjem zrl po novem svetu, v katerem je prihajalo na milijone priseljencev iz Evrope. Medtem je prišel spovednik in me vprašal za vozni listek, nato pa je nekaj dejal, a ga nisem razumel. Na jopič na vidnem mestu mi je pripel majhen listek. Nisem vedel, kaj to pomeni, a skrbelo me ni, ker je pripel listke tudi drugim potnikom, a ne vsem enake barve.

Po odhodu spovednika je prišel v naš voz prodajalec čokolade, bombončkov, cigar itd. Prodajalec je vrzel zavitek bom-

V isti ulici neka lekarna ponosno v raznih jezikih naznana, da obstaja že od leta 1420. Poleg Dubrovnika je še ena trdnjava, ki se imenuje "Fort sv. Lovrencija", katero sva si tudi ogledala, v kolikor nama je bilo mogoče priti blizu. V Dubrovniku je osemrazredna gimnazija, krasna in velika stavba iz rezanega kamna. Tu rastejo kutne, pomaranče, limone, olive in smokve. Paradižnjaki pa so letos slabo obrodili, krompir pa je spomladi burja popolnoma uničila.

Dubrovnik šteje okrog 20,000 prebivalcev in je bil le nekajkrat bombardiran. — Marsikaj bi se dalo napisati, a nimam časa, vzlic temu pa se bom skušal kmalu zopet oglašiti. Pozdrav vsem!

Paul Berger.

Tri tone orodja in strojev za Jugoslavijo

New York, N. Y. — Dne 19. oktobra je odplul iz newyorške luke jugoslovanski parnik Radnik in poneseh na svojem krovu za jugoslovansko ljudstvo nad tri tone novega in rabljenega orodja in strojev, kakor tudi razne znanstvene knjige, publikacije in kataloge. Ta material so zbrale skupaj podružnice Ameriške zveze za rekonstrukcijo Jugoslavije in posamezni člani iz Detroita, Clevelanda, St. Louisa, Hobokena, N. J., Oaklanda, Cal., Johnstowna, Pa., New Yorka, San Franciscu, Cantonu, O., E. Chicagu, Ind., Sante Clare, Cal., in od drugod.

Clevelandska podružnica je zbrala skupaj vsoto \$753.15 za precizno orodje, katerega zelo potrebujejo v Jugoslaviji. Svet kanadskih južnih Slovanov pa je nabavil 20 novih pisalnih strojev.

S parnikom Radnik se je vrnilo po mnogih letih v rojstno domovino tudi 72 Jugoslovancev iz Združenih držav. Dasiravno je njih povprečna starost nad 50 let, jih bo domovina sprejela z odprtimi rokami. Teh 72 Jugoslovancev je zato lahko odpotovalo v Jugoslavijo, ker niso bili ameriški državljanji, dočim državni departement še sedaj ne izdajati potnih listov ameriškim državljanom jugoslovanskega rodu, a potne liste za v dežele bivših sovražnih pa izdaja.

Naša organizacija bo od sedaj naprej zbirala zlasti precizno orodje in instrumente za kvalificirane mehanike in obrtnike.

AARY.

bončkov na sedež poleg mene. Če tudi je v Ameriki vsega dosti, najbrže ne dajo ničesar za stonj, sem si mislil sam pri sebi in nisem vzel zavojčka, dasiravno me je mikalo.

Prodajalec je odšel v drugi voz in ker ni vzel s seboj zavojčka z bombončki, sem se ojnaučil in ga odprl. V njem je bilo okrog ducat lemonovih bombončkov in dal sem enega v usta. Prodajalec se je kmalu vrnil in me pobaral, ko sem za mislileno zrl skozi okno. Nisem razumel, kaj hoče, vendar pa sem takoj uganil, da hoče plačilo za bombončke. Vzel sem iz žepa desetico (dime) katera se mi je videla manj vredna kot petica (nickel), ker je bila manjša, in sem mu jo ponudil, misleč, da zadostuje. Zahteval je več. Ker nisem dobro poznal ameriškega denarja, sem zopet posegel v žep in mu ponudil polno pest drobita, češ naj si sam vzame dodatni znesek. Vzel je 25 centov ali kvoder. Vedel sem, da me je ogoljufal, a sem molčal, sam pri sebi pa mislil, naj bo za prvo šolo v Ameriki.

Zopet sem se zablil skozi okno in opazoval lepe kmetije, toda gospodarska poslopja so bila precej drugačna kot jih imam v Sloveniji. Kozolcev ni bilo nikjer, hiše lesene in podobne drugim gospodarskim poslopijem, večina pobarvane belo, hivi pa rdeče. Tudi krave so bile drugačne kot doma. Imele so komaj pol čevlja dolge roge, pa jih sploh niso imele, ter bile skoraj vse črnobelkaste.

Drugi dan pozno v noč smo dospeli v Chicago. Železniki družba je nekaj potnikov odpeljala s kočijo in konji na postajo, s katere je vozil vlak v Milwaukee. Na tej postaji sem skušal vprašati železniškega uradnika, ob kateri uri odpelje vlak v Milwaukee. Ker nisem znal angleščine, sem dejal: "Zunach Milwaukee." Malo se je nasmehnil, nato pa pokazal prsti na številke ure. Po njegovem je en vlak kmalu odpeljal, drugi pa zjutraj. Počaka sem na drugega, tako da sem se vozil podve in videl več svetla. Po štirih urah vožnje sem izstopil v Milwaukeeju in se o ziral okrog ves zaskrbljen. Postajo je čakalo nekaj izvoščkov s kočijami in konji in dvajset avtomobila, a jim nisem zaupa-

da bi se z njimi odpeljal na mo naslov.

Končno pa sem se odločil in najel avtotaksi. Prvč v življenju sem se peljal z avtomobilom. Po petih minutah je avtomobil že obstal in sofer je pokazal na hišo z mojim naslovom, zaeno pa mi računl dva dolara.

Na velikem oknu hiše, kje sem imel vstopiti, je bil poleg slovenskega imena F. K. tudi napis "salon". Počasi vstopil notri in opazim dolgo mizo, katero je stregel natakog z stolom s pijačo. Kmalu je pristopil k meni in me vprašal, kaj želim piti. Naročil sem čašico piva. Nato sem ga vprašal, v tem poslopu stanujejo Slovenci in če mi je morda znano, ako tu stanuje F. Tarnec. Ogoriči, da se mu zdi, da živi tu kaj, a ni gotov, nakar je šel vprašat v kuhinjo. Kmalu se je vrnil in dejal: "Ja, dotični stanuje pri nas šele nekaj tednov. Domov bo prišel okrog šestih zvečer."

Na natakarjevo vprašanje, če sva znanca z dotičnim, sem odgovoril, da sva dobra prijatelj iz starega kraja in da je on prvi šel v Ameriko nekaj tednov pred menoj. Ko je videl, da sem prišel iz stare domovine, me je peljal v kuhinjo, kjer sva me postregel, ki da bi bil z njegovim. Z gospodinjjo sem se tudi dogovoril glede hrane in stanovanja.

(Dalje prihodnje.)

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

INOZEMSKI GLASOVI O NOVI, PRERAJENI JUGOSLAVIJI

ZIVLJENJSKA SILA SLOVANSKIH NARODOV JE DOBILA NAJMOČNEJŠI IZRAZ V JUGOSLAVIJI

V veliki dvorani hotela "Pennsylvania" v New Yorku je na svečanem banketu govoril mr. Henry Wallace o življenjski sili slovenskih držav in narodov. Med drugim je dejal zbranim občinstvom, da mnogi liberalni elementi v Ameriki zapuščajo ideale ameriške svobode in namerjajo radi zastraševalnih metod oblasti in pod vplivom propagande reakcionarjev in monarhistov iz Wall Streeta. Tako razpoloženje in opuščanje visokih ameriških idealov najbolj občutljivo milijoni Američanov slovenskega porekla. Vsi se moramo proti temu najnevarnejšemu sovražniku. Amerikanci naj usmerijo svoj pogled na Slovence, ker se lahko od njih mnogo naučijo. Sovanski narodi so razumeli veliko potrebo sveta, ker so postali del "DELO IN KRUH ZA VSAKEGA". Zato se jim pridružimo vedno več narodov in zato so se tudi dvignili tako visoko.

"Občudujem sovjetski sistem," je dejal Wallace, ker je izvedel popolno enakopravnost ras in narodnosti. Javnost se je mnogo vznemirjala zaradi ustanovitve Informacijskega biroja nekaterih komunističnih strank. Toda osebno vidim v vsleditvi dela komunističnih strank samo odgovor na Trumanovo doktrino. Življenjska sila slovenskih narodov je dobila najmočnejši izraz v Jugoslaviji. Od raznih vidnih ameriških delavcev in novinarjev sedanjosti sem slišal poročila, da je v Jugoslaviji nekaj novega in ustvarjalnega, kar vzbuja občudovanje. S takim ljudstvom hočem biti prijatelj!"

"NAPORI JUGOSLAVIJE SO POROŠTVO MIRU NA SVETU"

Britanski laburistični poslanec, ki so obiskali Jugoslavijo, so se na tiskovni konferenci ugodno izjavili o političnih in gospodarskih razmerah nove Jugoslavije. Podpisali so skupno izjavo, v kateri trde, da je politika ljudske fronte in vse, kar se odvijava v Jugoslaviji, poročstvo miru na svetu.

Polanec Geoffrey Bing je potrebil, da bi laburistično izjavo podpisalo tudi veliko število članov ameriškega kongresa, če bi njihova vlada dovolila, da bi potovali po svetu in po Evropi, da bi videli, kaj se tam dogaja.

Polanec Arthur Allan je dejal: "Mladina v Jugoslaviji sodeluje v taki meri pri obnovi in izgrajevanju dežele, da se lahko reče, prevzela glavno skrb za to. Takega dela ne bi videli v nobeni drugi državi. Če bi mlada Velika Britanija v taki meri sodelovala, bi bila bodočnost naše države popolnoma zavarovana."

Polanec Arthur Champion je povdaril, da je Jugoslavija, da ima tako voditelje, ki lahko pokazajo ljudstvu možnosti, ki so pred njim in kako jih naj v celoti izkoristijo!"

O najtežnjem gospodarskem sodelovanju med Jugoslavijo in Veliko Britanijo je v imenu laburističnih delegatov odgovoril polanec John Pearkin: "Vsi se strinjamo s tem, da so dane velike možnosti za razvoj pravih gospodarskih odnosov med Jugoslavijo in Veliko Britanijo. Naše potrebe se dopolnjujejo. V tem trenutku se vodilo poznanja. Na obeh straneh je želja, da bi se dosegel sporazum!"

"JUGOSLAVIJA JE NAJSIGURNEJŠI BRANIK EVROPSKIM NARODOVI"

Je naglasil v številnih izdajah mednarodni tisk ob priliki obiska madžarske vladne delegacije v Beogradu vredi oktobra. V člankih povdarjajo, da je Jugoslavija od vseh podonavskih držav najsigurnejši branik evropskih narodov, ki se borijo proti novemu imperialističnemu navalu. Madžarski ministrski predsednik Lajos Dyanies je podčrtal prijateljski razvoj Jugoslavije do Madžarske. Med jugoslovanskimi narodi in njihovo vlado je neposredna vez, ki je tem bolj razumljiva, ker so se narodi skupno borili v narodno-osvobodilni borbi tistimi, ki tvorijo danes njihovo vlado in sicer v prvih vrstah. Jugoslavija se danes razlikuje od vseh drugih držav. Kamor koli se človek danes obrne, povsod sreča novo in prerojeno jugoslovansko državo. Voditelji nove Jugoslavije kažejo dobronamernost in prijateljstvo do madžarskega delovnega človeka. To ni navadna vljudnost, temveč znamenje globoke simpatije in enakih občutkov delovnih ljudi do madžarskega delavca in kmeta. Zato jugoslovansko-madžarsko zблиžanje ni samo zahteva stvarnosti, v njem so bratska čustva. Jugoslovansko-madžarsko zблиžanje je popolnoma dragocene narave, kakor so navadni mednarodni odnosi. Tu ne gre za sporazum dveh vlad, temveč za voljo vseh jugoslovanskih narodov, prav tako, kakor se madžarski narod čuti kot najbližji jugoslovanskim narodom."

"Spoznali smo se," pravijo delegati v svoji izjavi na tiskovni konferenci, "s sindikalnim delovanjem in gibanjem v novi Jugoslaviji, z industrijskim, podjetniškim in kulturnim življenjem ter s socialnim krstvom v tej demokratični republiki, ki jo vodi Ljudska fronta pod vodstvom maršala Tita. Jugoslovanski delavski sindikati so imeli uspeh pri svojem delu za osvoboditev države od gospodarske podložnosti kapitalističnim državam. Pri obnovi prostovoljne tekmujejo vsi delavci, strokovnjaki, uradniki in kmetje, da pospešijo delovni tempo in izboljšajo načrte prve "petletke". V dveh letih so se v Jugoslaviji izvršile velike socialne spremembe, ustvarilo se je novo, ljudsko gospodarstvo, ki gre odločno po poti popolne izločitve izkrižanja in socialnega parazitizma. Italijanska delegacija se je prepričala, da so vsi državljani, ne glede na to ali so člani Ljudske fronte ali ne, enakopravni, da imajo enake pravice po novi jugoslovanski ustavi in da so tudi cerkve katoliški verskoizpovedni odprti za bogoslužje ter jih verniki lahko prosto obiskujejo. V Jugoslaviji obstaja popolna svoboda veroizpovedi, so končali z izjavo pripadniki Razgledi po stari domovini 5 krščanske demokracije, člani italijanske delegacije.

"VSI IMAJO V JUGOSLAVIJI ENAKE PRAVICE!"

Pred nekaj dnevi je zapustila Jugoslavijo številna delegacija italijanskih delavskih strokovnih organizacij, da bi proučila politične, socialne in gospodarske razmere v državi. Delegacija je sprejel v Beograd predsednik glavnega odbora Enotnih delavskih sindikatov, prav tako pa je delegacija sprejel tudi Edward Kardelj, podpredsednik zvezne jugoslovanske vlade v Beogradu.

Člani italijanske sindikalne delegacije so dali v tisku in na konferenci številne izjave o političnem življenju ter o gospodarskem dvigu jugoslovanskih delovnih ljudi. Vsi so ugotovili v svojih izjavah, da živijo v Jugoslaviji italijanski delavci v bratstvu z jugoslovanskimi narodi. Izrazili so občudovanje za obnovo in izvajanje prve "petletke". Povdarili so, da so govorili z večimi Italijani, ki danes delajo v Jugoslaviji in ki vsi z navdušenjem sodelujejo pri realizaciji jugoslovanskega gospodarskega načrta. To je va-

FESTIVAL V LJUTOMERU

Ljutomer. — Delovno ljudstvo ljutomerskega okraja je praznovalo svoj festival dela v znamenju doseženih uspehov v prvem letu Titove petletke. V sprevedu, ki je izvenel v veličastno manifestacijo, je prikazalo delo in življenje vinogradniških zadrug, v številnih je primerjalo rezultate starega in novega načina obdelovanja zemlje, obnovitvena dela in načrte novogradnje okrajne industrije in kulturne razgibanosti delovnega ljudstva.

Okrajne gledališke družine so tekmoval v kulturno prosvetnem delu in dosegle zadovoljive uspehe. Prvo mesto si je priborila gledališka družina Mala Nedelja z igrano "Milijon težav" in pri tem dosegla 60,3 točke. Drugo mesto v prvi kategoriji je zasedla gledališka družina Tročja vas z igrano "Razvalina življenja" s 53,5 točke. V drugi kategoriji je najboljša gledališka družina Cezanjci z igrano "Medved", ki je dosegla 68,6 točk. Sledijo ji gledališke družine Sv. Tomaž, Zgornje Kraplje, Norčinci, Vinogradniška zadruga Železne dveri in Vinogradniška zadruga Presika. Tekmovanje gledaliških družin je imelo namen, da dajo posamezne gledališke družine obracun o doseženih uspehih na kulturno prosvetnem polju in da odkrije nove talente, katerim je potrebno omogočiti nadaljnjo izobrazbo v kulturno umetniškem delu. Tekmovanje je v celoti uspelo. Okrajni referent za prosveto je izrek tekmovalnim skupinam zahvalo za udeležbo in jih vzpodbudil k neumornemu nadaljevanju njihovega dela. Dobro je bila izvedena tudi prireditev na prostem "Celjski

žen doprinos za vedno tesnejše odnose med Italijo in Jugoslavijo. Prav tako naj razumejo jugoslovanski delavci, da je sodelovanje vseh delavcev sveta potrebno za borbo za demokracijo in za mir ter blaginje delavskega razreda, tako tudi italijanski delavci nastopajo z vso silo proti hujskačem nove vojne. Če bodo vsi delavci združeni, ne bo mogla nobena sila povzročiti nove vojne in povratka v žalostne razmere, v katerih so delavci živeli pod kapitalističnim in fevdalnim gospodarstvom.

"Spoznali smo se," pravijo delegati v svoji izjavi na tiskovni konferenci, "s sindikalnim delovanjem in gibanjem v novi Jugoslaviji, z industrijskim, podjetniškim in kulturnim življenjem ter s socialnim krstvom v tej demokratični republiki, ki jo vodi Ljudska fronta pod vodstvom maršala Tita. Jugoslovanski delavski sindikati so imeli uspeh pri svojem delu za osvoboditev države od gospodarske podložnosti kapitalističnim državam. Pri obnovi prostovoljne tekmujejo vsi delavci, strokovnjaki, uradniki in kmetje, da pospešijo delovni tempo in izboljšajo načrte prve "petletke". V dveh letih so se v Jugoslaviji izvršile velike socialne spremembe, ustvarilo se je novo, ljudsko gospodarstvo, ki gre odločno po poti popolne izločitve izkrižanja in socialnega parazitizma. Italijanska delegacija se je prepričala, da so vsi državljani, ne glede na to ali so člani Ljudske fronte ali ne, enakopravni, da imajo enake pravice po novi jugoslovanski ustavi in da so tudi cerkve katoliški verskoizpovedni odprti za bogoslužje ter jih verniki lahko prosto obiskujejo. V Jugoslaviji obstaja popolna svoboda veroizpovedi, so končali z izjavo pripadniki Razgledi po stari domovini 5 krščanske demokracije, člani italijanske delegacije.

"ZELEZNO ZAVESO" NEZAJUPANJA SO USTVARILE ANGLO-AMERIŠKE OBLASTI

Tako je poročal v uglednem francoskem literarnem listu "Les lettres francaises" angleški novinar D. Karhan v reportaži pod naslovom "La procession" (Povorka). Ta ugledni publicist je bil na obisku v takozvani coni A in to v Kobaridu, kjer je na licu mesta videl, kdo ustvarja "železno zaveso" nespoznanjem in nezajupanja.

(Op. dop. Na posebnem mestu prinašamo prevod tega sestanka pod naslovom "Povorka").

grofje", ki jo je uprizorila domača gledališka družina. Igralci so dokaj dobro podali svoje vloge in v marsikaterem pogledu ugodno presenetili. Posebno pa je bil poudarjen pomen obnovitvenega dela in življenja delovnega ljudstva na razstavi v Titovem domu. Tu so vinogradniške zadruge ljutomerskega okraja nazorno prikazale delovni proces bivših vinčarjev, ki so z agrarno reformo postali lastniki zemlje, katero so že njihovi predniki obdelovali za tuje gospodarje. Državno posestvo Slovenije—uprava Jeruzalem je v miniaturni razstavilo svoje posestvo in v slikah ter proizvodih ponazorilo delo in življenje delovnega kolektiva. Vinogradniška zadruga Železne dveri je prikazala novo življenje zadrugnikov po osvoboditvi, poleg dela in pridelo, pa tudi uspehe kulturno prosvetnega dela, ki so jih zadrugniki dosegli z ustanovitvijo sindikalnega odbora, ter življenje otrok v Domu igre in dela. Razstavile so še vinogradniške zadruge Svetinje-Brezovnik, Kerenci, Preslika, Vinarska zadruga ljutomerskega državnega posestva Slovenije—uprava Podgradje, Naproza Ljutomer in Mlekopromet Ljutomer. Poleg tega je razstavljala Živinorejska zadruga, ki je razstavila vse vrste plemenske živine. Opekarne Oreci je prikazala delo svojih obratov, usnjarska zadruga Ljutomer pa vse vrste usnjarskih izdelkov.

Ob priliki festivala je bilo proglašeni tudi 7 kmetov udarnikov, ki so se odlikovali v posameznih gospodarskih panogah, oddali poleg obveznih še znatne količine belih žit in vzgo-

V SKUPNI DOMOVINI

Davni sen primorskega ljudstva je izpolnjen

Težko je popisati dneve, ko se naši bratje Primorci po tolikih letih trpljenja in poniževanja vključujejo v svojo rodno domovino Jugoslavijo. Ta mali del malega naroda ob Soči, Krasi in Istri skoro ne more pojmiti tega srečnega trenutka.

Okove suženjstva so razbijali naši bratje že drvo, v vsem svojem odporu v dobi fašistične tiranije, posebno pa v času osvobodilnega boja, ko so v odprti borbi ne glede na sovražnikovo premoč nudili oborožen odpor. Slavne strani svoje zgodovine je pisalo tudi ljudstvo od l. 1941 dalje, dan za dnem, z vedno večjo požrtvovalnostjo. Mnogi ne razumejo, kako težko in krvavo pot so prehodili naši bratje. Ne razumejo niti, da ni mogoče zavreči koleša zgodovine, ko se prične pomikati dosledno in neprepredljivo naprej.

Kot plaz so po kapitulaciji Italije prihrumeli kmečki fantje in delavci s Krasi in Soči, iz Vipavske doline, Trsta in Istre ter osvobodili velik del svoje rodne zemlje. Istočasno pa so se brez vere in zavesti pomikale dolge kolone razoroženih italijanskih vojakov preko Soče in dalje po Furlanije v Italijo. Nobena izmed teh kolon se ni spoprijela z Nemci, vsakdo je hotel le domov, domov, oditi iz teh primorskih krajev, kajti globoko so čutili, da to ni njihova domovina. Slovenski fantje pa so krivali v septembru 1943 za Gorico v neenakem boju z Nemci, napadali kolone, ki so prihajale obkoljeni nemški posadki v mestu vedno večjem številu na pomoč, požigali letala na goriskem letališču. Čast italijanskega naroda so reševali antifasisti, ki so pričeli nuditi odpor v Severni Italiji, v Julijski Krajini pa je bila kapitulacija Italije signal za pričetek oboroženega odpora italijanskih antifasistov iz Trsta in Trzišča priključujoč se partizanom.

Mesto Gorica — mesto pristnega slovenskega imena se je razvijalo in raslo kot vozec v stiku Soške in Vipavske doline, Furlanije in Krasa, ob poti proti morju. Današnja težke frenutke brezmejnega poniževanja v okrilju italijanske države. Sloveniji je odtrgana obala od Devinu do Piranskega zaliva in dalje umetno odcepljena od svojega zaledja in vključena v Tržaško državo. Neoporno slovenski kraji, ki so dajali partizanski vojski stotine borec za svobodo, so pod tuji oblasti. V Steverjanu, vasi v Brdih nad Gorico, zdaj pripadajoči italijanski državi, so vstopili vsi sposobni moški v partizane; desetina njih je dala življenje za Jugoslavijo — danes ta herojska vasica ni dočakala osvoboditve. Zmagovita Jugoslavija se odreka svojim krajem le za ceno miru.

V teh dneh, ko so oddelki italijanske vojske ponovno vkorakali v Gorico, za katero se ni borila, je tamkajšnji slovenski živel izpostavljen večjemu preganjanju, zastraševanju in strahovanju kakor kdajkoli poprej. Vsa čut človečanstva, na katerega se toliko sklicujejo čuvarji dvatisoletne kulture, je v njih

jili dobro plemensko živino. Za svoje delo so prejeli primerne nagrade. To so tovarši: Kovač Anton iz Noršincev je prejel okopalnik, Bamberger Edvard iz Bolincev okopalnik, Žuman Jože iz Šaparskega reporez, Kolarič Anton iz Juršincev brano, Pinterič Marija iz Spodnjih Križev okopalnik, Ozmet Vilko iz Korocih reporez, Lipič Matija iz Križja brano in Ferenc Anton iz Veržja okopalnik. Istočasno je bilo proglašeni osem udarnikov iz tovarne usnja in sedem iz opekarne Oreci, med njimi Štraus Ivan za novatorja, ker je iznašel novo vrsto opeke, s katero je mogoče pokriti večjo površino strehe, ne da se pri tem porabi več materiala.

Delovno ljudstvo ljutomerskega okraja je s svojega festivala poslalo pozdravni resoluciji predsedniku vlade LRS Mihi Marinku in izvršnemu odboru OF Slovenije, v katerih objublja, da bo pravočasno izvršilo petletni plan in ustvarilo iz Prekije kraj, ki z velikim elanom ustvarja sebi in skupnosti novo življenje.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj št!

John O'Leary, podpredsednik rudarske unije UMW, ki je umrl 27. okt. Podlegel je srčni kapi, ki ga je zadela po konvenciji ADF v San Franciscu.

skim besedilom, oskrnjajo slovenske kulturne domove. Ti dogodki prav nič ne zaostajajo od dogodkov, ko so Mussolinijeve bande prihajale na oblast. Celotno presegajo jih!

Gorica ni osamljen primer. Vzhodna Furlanija, del Brd, vasi med Gorico in morjem, ki so ostale v mejah Italije, nudijo podobno sliko. Medtem pa so se v zasmeh pojavili v Gorici letalci, katerih vsebina pomeni višek hinavščine in licemerstva. Na letakih je proglaš sledeče vsebine: Vsem onim, ki živijo na nacionalnem ozemlju, zagotavlja Italija, mati civilizacije, pravico in varnost. (Tako torej na ozemlju De Gasperijeve Italije).

No, radost Jugoslaviji priključenih pokrajin je tolika, da sicer ne more prezreti gorških dogodkov, vendar razpoloženja Kraševcev, ljudi iz Posočja, rudarjev iz Idrije, istrskih Slovencev in Hrvatov je tolikšno, da ne morejo premagovati svojih čustev in gorece pozdravljajo svoje fante, svoje vojake, rešitelje. Treba je videti to ljudstvo, matere s črnimi rutami na glavi ob pogorelih zidovih svojih hiš, ko pričakujejo jugoslovansko vojsko, ko z žuljavo roko stiskajo svoje drage ter s solzami radosti pozdravljajo svoje brate, mladenke, ki krasijo slavo loke, čistijo vasi, mesta, male pionirje, ki mahajo z zastavami. Povsod, čvetje, nasmejanost, tudi solze nepojmljive sreče.

In to ni vse. Ze takoj prvi dan slišimo glasove o delu, o petletnem načrtu. Primorci hočejo zaostajati. Izkazali so se v boju in tudi sedaj hočejo doprinesati k skupnosti — to pot z učinkovitim delom. Delavci v znani cementarni v Anhovem ob Soči, so očevali stroje, da jih niso izvozili fašistični gospodarji v Italijo, idrijski rudarji dan za dnem vztrajno zvijujejo delovno storitev, kameniti Kras bodo pridne roke pogozdile. Vipavska dolina bo postala vrt za vso Slovenijo in čudovita Postojnska jama bo sprejemala široko množico in jim razkazovala svoje čare. Delovni duh in polet jugoslovanskih narodov se odmeva v novo priključenih krajih, ki se obvezujejo, da bodo zgradili lepšo skupno domovino.

10000 in ELECTRICAL APPLIANCE Awards

In the FALL SALUTE to ELECTRICAL LIVING CONTEST

Easy to Enter... Nothing to buy
FINISH THIS STATEMENT IN 50 WORDS OR LESS:
"I want to live electrically because..."

Obiščite trgovine električnih naprav, ki so člani Drušbe elektrike še danes! Prosnajte vse potankosti tega velikega kontesta! Vi lahko dobite te čudovite električne naprave! Preglejte naprave na razstavi pri vašem trgovcu in vprašajte za pojasnila o teh, na to pa povejte zakaj želite živeti v električni dobili NICESAR ZA KUPITI. Vaš trgovec (označen tu spodaj) vam poda prosto eno "Contest Guide" listino.

- SOL ELLIS & SONS, Inc. 4606 W. Cermak Road
  - MEDEN ELECTRIC CO. 1804 W. Cermak Road
  - ALOIS A. VESELY FURNITURE CO. 3148 West 25th Street
  - GOLDBLATT'S All Stores
  - ELECTRIC ASSOCIATION 37 SOUTH WABASH CHICAGO 3, ILLINOIS
- Serving the Electrical Industry in Northern Illinois

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEŠTOBE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"Tovariš komandant, pogledj nam vsem trem v oči kakor oče, tovariš, prijatelj in komandant! Povej nam iz vsega srca: Veruješ v nas tri?"

Janez Strnad je z ljubečim pogledom zajel to nerazdružljivo trojico, blesk ganotja mu je planil v oči in jim je dejal tiho, očetovsko:

"Verujem, junaki moji! Ej, da bi mogel tako vsem verovati!"

Izvidniške patrole so javljale vedno večje zbiranje sovražnika. Gozdovi, v katerih se je kretala naša četa, so bili že do malega obkroženi. Iz daljave so že slišali grmenje topov in avioni so krožili nizko nad gozdovi. Čez dan niso smeli kuriti, ker bi jih dim izdal, ponoči pa tudi ne, ker bi jih ovajal svet ognja. Vse zveze z glavnim štabom so bile že pretrgane in četa je bila popolnoma odrezana od ostalih partizanskih enot.

Oba zajeta belogardista sta ostala v taboru. Takoj naslednjega dne jima je politikomisar pričel razlagati, kakšno zločinstvo proti narodu in domovini sta zagrešila, ker sta sprejela orožje od sovražnika, da se bosta borila proti bratom. Prikazoval jima je vso veličino partizanske borbe ter zgrešeno sramotno početje izdajalcev. Tovariši so zahtevali za oba smrtno kazen, toda komisar jih je le prepričal, da sta moza v zmoti in da sta bila zapeljana od hujšakačev. Do sedaj še nista bila v nobeni borbi, torej še nimata smrti partizanov na svoji vesti. Komaj deset dni sta v četi bele garde.

"Tovariš komisar, jaz želim postati partizan!" je dejal starejši. "Zdaj sem spregledal, da je vsako sodelovanje s sovražnikom izdajalsko delo, ko se večina ljudstva bori za svobodo. Toda v vasi so nas pestili vsi od kraja, fašisti, župan, ki so ga fašisti postavili, župnik, Kaplan in iz Ljubljane so se vozili nekakani gospodje in so nas pregovarjali, da vstopimo v belo gardo, češ da so v zvezi z jugoslovansko vlado v Londonu in da bomo potem, ko bomo uničili komuniste po gozdovih, udarili po fašistih... Grozilo so nam, da nas bodo fašisti odpeljali v izgnanstvo, da nam bodo zaplenili premoženje, če ne postanemo belogardisti... In tako so nas ujeli! Verjeli smo jim, kar so nam pripovedovali, pa tudi strah nas je bilo pred grožnjami. Zdaj pa uvidevam, da so vsi grdo lagali. Doma imam dva majhna fanta. Pri njiju dveh se zaklinjam, da bom od slej naprej zvest partizan!"

Govoril je iskreno, da nhlče ni podvomil v njegove besede. Pristrčno so ga sprejeli medse in ko so mu vrnili orožje, je je razveselil. "Ta bo govorila zame!" je vzklil in dvignil puško. "Kako je s teboj?" je nagovoril komisar njegove tovariša.

"Pri vas ostanem!" je dejal zamolko.

Toda vsem se je zdelo, da tega ni povedal iskreno. Nekako boječe, prisiljeno je to izpovedal in ves čas se je potem v taboru čemerno obnašal in na nobenega se ni mogel prav navezati. Ponoči tretjega dne pa je izginil in z njim vred še štirje mladi kmečki fantje, ki so šele pred nekaj dnevi postali partizani.

"Izdali nas bodo!" je dejal komandant. "Tabor moramo zapustiti!"

Vso hrano so razdelili med partizane, kajti,

kdo ve, kdaj bodo spet prišli do zaloga. Vsa je dobil toliko mesa zadnjega vola, kolikor ga je mogel nositi. Vsa partizan je nosil s seboj stopetdeset nabojev. Že to je bila poleg puške, bomb in svoje lastne prtljage precejšnja teža. Na hitrih pohodih pa je težka prtljaga partizana največja muka in največja ovira. Ko so se proti poldnevnu vračale patrole, so javile, da sta obe cesti zasedeni. Tedaj je komandant sklical zbor. Njegov obraz je bil miren, le v očeh se mu je zrcalila skrb. V roki je držal zemljevid, komisar je stal ob njem in oba namestnika.

"Tovariši, obkoljeni smo!" je spregovoril. "Odkar vas vodim, še ni bila naša četa tako ob zid pritisanjena. Sovražnik nam je s tanki in topovi zapri vse izhode. Smo kakor miš v past. Ena sama pot nam preostane—pot skozi obroč! Prebiti se! Ta pot je nevarna, vodi skozi ogenj in mimo smrti—toda le ta pot še preostaja. Da, še ena pot je—pot sramotne predaje. Tovariši, marsikdaj smo se že srečali s senco smrti. Sovražnik se zaveda, kaj smo in kaj hočemo, zato nas poskuša za vsako ceno uničiti. Mar se bomo zdaj, ko smo si priborili že polovico poti do svobode, sramotno predali? Da nas bodo fašisti mučili, sramotili in končno pobili kakor živino?"

"Ne! Prebijemo se!" je zaklical zbor.

"Torej zmaga, svoboda—ali smrt?"

"Svoboda ali smrt!"

"In ti, moj dragi Pavle? Ti, ki si najmlajši, kaj praviš ti?" ga je vprašal komandant pred zborom. "Majhen si še, lahko se izmuzneš skozi obroč. Brez nevarnosti jo lahko mahneš nazaj v vas!"

Pavle je se zdržnil. Čutil je, da ga zaradi njegove mladosti vsi še nekako podcenjujejo in ne gledajo nanj kot na borca, čeprav je že pokazal, kaj zna. Kar zabolelo ga je v srcu, ponosno je dvignil glavo in dejal na ves glas:

"Tovariš komandant, jaz bom tam, kjer boš ti! Ničesar se ne bojim! Boril se bom kakor vsi drugi, čeprav me imate za otroka!"

"Slišali ste ga, tovariši! Če je v nas vseh takšna vera, tedaj bomo uspeli!" je dejal komandant in se Pavleku hvalno nazemnil.

Od daleč je bilo slišati brnenje aeroplana, ki se je vedno bolj bližal. Vsi so se ozrli v nebo, vsem je po hrbtih zagomazelo, vsi so naenkrat začutili nevarnost, čeprav ga še ni bilo videti.

"Razpršite se! Na tla!" je zaklical komandant.

Komaj so se razbežali v hosto in se vrgli na tla ob debla, so že padle prve bombe. Zagrmelo je, kakor da bi se ves hrib pod njimi podiral, drevesa so se nagibala od silnega pritiska, prst in veje so letele po zraku. Še nekajkrat je zakrožil nad gozdom prav nizko nad drevesi ter obsul vse gozd s krogliami iz strojnice. Kost dim se je valil med drevjem, suha praprota se je užigala. Trije tovariši, ki so čepeli na mali jasi, so zdaj negibno ležali na tleh v krvi. Bomba je padla sredi med nje. Vsi drugi so odnesli zdravo kožo.

"To so bile posledice izdajalčeve ovadbe!" je dejal komandant in žalostno pogledal bivšega belogardista.

Ta pa je bil mrtvaško bel v obraz. Stisnil je pesti in dejal potrtro:

(Dalje prihodnjič.)

Korošec sem!

Habjan Vlado

Zamišljeno je postopal-okrog borovca in ni vedel, kaj naj počne. Očitno je bilo, da se nikakor ne more znajti v naši družini. Na obrazu smo mu brali, da bi se rad vključil v ednico, ki je zavzela položaje na obeh vtišinah nad sedlom.

Tudi mi smo ga ogledovali, željni, da nam pove, kakšni mislijo, čutijo in hrepenejo ljudje za Karavankami. Njegove napete koničaste hlače, močni, okovani gojzerci in kapa z naprej štrlečim senčnikom so nam nehote budili nezaupanje. Bil je "gebirgsjeger". Gotove je Avstrijec ali pa Bavarec.

Nekaj mi ni dalo miru, stopil sem k njemu. "Tovariš, razumeš slovensko?" sem ga vprašal. "Malo," mi odgovori z značilnim koroškim naglasom; toda kot da je to premalo, je čez čas dodal: "Sehr schlecht." "Si Avstrijec?", ga vprašam. Zadnje besede je namreč hudo zaognil. Debelo me je pogledal in izustil šele po nekaj trenutkih, kot da potrebuje čas, da se zbere in načudi mojemu vprašanju. "Jaz? Ne, jaz sem Korošec—Slovenec"— "Pa ne znaš dobro slovenski?" poizvedujem dalje. "Kljub temu sem Korošec," mi odgovori skoraj v srdcu ter pokaže z glavo proti Karavankam. Zenici, ki sta do sedaj v nekem medlo in negotovo zrlji v svet, sta dobili samozavesten

in radosten sijaj. "Da, tam preko," je rahlo zamahnil z roko "pri Celovcu, tam imam ženo in dva poba." Zopet me je pogledal in vprašajočim pogledom. Spomnil sem se, da imam pol cigarete. Ponudim mu jo. Pograbil jo je, ne da bi kaj rekel, samo dolgi "O-o" se mu je izvil prav iz globine. Iskra se mu je vžigala v očeh. Tako sva postala z Rudolfom prijatelja. Nezaupljivi sij v njegovih očeh je izginil.

Brigada se je morala premakniti in zavzeti druge položaje. Novince bo treba razdeliti, tudi Rudolfa moramo nekam priključiti. "Naj gre zaenkrat v kuhinjo!" odloči komandant. "Saj tako nimamo dovolj orožja! Če mu pa prehitro daš puško in zaupaš, pa ti jo lahko popiha, če ne še kaj hujšega..."

Kolona je stopala enakomerno, ta zamišljeno, pa ti jo lahko brezmisli. Vsač čas je bilo treba popravljati naravnane težkih nahrbtnikov z municijo, ki so se zajedale v rame. V tem času pa si samo z očmi meril korake svojega prednika.

Ne daleč pred menoj je nosil Rudolf velik svinski lonec. Pospešim korak in šla sva drug ob drugem po zlozni gorski poti. Beseda je dala besedo, odprla sva se drug drugemu, povedala, kako sva postala partizana. "Zakaj pa nisi prinesel orožja s seboj?" ga vprašam. Jezno me pogleda in nekaj nerazumljivega zabruna, nato pa se kar vsuje iz njega: "Saj sem prine-

sel, še hudičevo sem vlek, tri puške, pištolo, bombe in dva zabojca municije. Pa so mi vse pobrali." — "Kdo?" — "Še vprašaj? Partizani!" Povedal je kako je bilo: Na terenu so ga poslali naprej z izgovorom, da dobi orožje v brigadi. Skušal sem ga potolažiti, da je malo orožja, a da ga bo tudi on v kratkem dobil. Besede mu nisole v živo. "Pa še ne zaupa jo mi. Saj nisem prišel s kuhinjo in loncem osvobajati Koroške!" Šla sva molče dalje, le nizko vejevje, ki se je v presledkih razgrinjalo nad gozdom, potjo, je tu in tam udarjalo po kovinastem loncu, čigar čudno podhrtevajoči glas je motil najino razmišljanje.

Utrujenost in bližajoči se mrak sta jemala ljudem voljo do razgovora. V koloni je bila nekaj časa popolna tišina. Naenkrat se zagleda Rudolf v moj pas, na katerem je bila privezana narezana bomba. Gleda jo kot sočni sadež, ki je previsoko, da bi ga lahko odtrgal. — "Nisi videl še takšno?" — "O, že!" — "Vsaj bomba bi rad imel. Mi jo hočeš dati...? Ti imaš drugo orožje." Nerad, ali vseeno sem mu jo dal. Težko se je bilo ločiti od nje. Sigurno orožje je, bolj varnega se počutis z njo. Rudolf pa se zadovoljno nasmihal, jo potežkal, da hoče ugotoviti, koliko sovražnikov bo lahko pobila.

Odslej se nisva nehala razgovarjati. Izpraševal me je po slovenskih besedah, ki jih ni do-

bro razumel. Govorila sva o njegovi ženi, o otrokih, o tovarnih, v kateri je delal.

Brigada je ob prvem svitu zavzela nove položaje. Modrina nad Karavankami je postala vsak hip čistejša.

Fantje so gradili zaklone. Pri Sv. Joštu je vlekel mežnar za vrh. Takrat je začelo od vseh strani frfotati, žvižgati. Nepretrgani plazovi smrti so se trgali iz razgredih cevi. Naša brigada je sprejela borbo z močnejšim sovražnikom.

Naposled se je vendarle začelo mračiti. Oglušujoče trganje ni prenehalo. Naš bataljon je bil obkoljen; treba se bo prebiti, še predno pride več vragov, da stisnejo obroč. Municije smo imeli samo še za nekaj minut borbe. Puškariji so imeli po pet, šest, mitraljezci največ po petnaest komadov, a vsak nabojev je bil dragoceno, ki lahko obvaruje razbitje bataljona in marsikatero življenje. Proboj za vsako ceno! Na hitro zberemo nekaj bomb, pet ali šest tovarišev, ki jim je že čisto pošla municija, se javi za juristi. Vsač dobi še nekaj nabojev, eno ali dve bombi. V mali udrtini, kjer smo bili vsaj za silo varni, se skupina pripravi za napad. "Ostali naj se postopoma umikajo. Zborni mesto, če nas razbijejo, je nad Jesenovcem," gre glas od tovariša do tovariša. "Mitralskega Skala in Peter imata še največ municije in bosta krila s svojimi umik." Naenkrat se priplazi k meni Rudolf, rekoč: "Jaz grem tudi k prednjim, saj imam bombo!" — "Dobro, a lonec?" — "E, ta me bo samo varoval, da ne dobim kakšne v hrbet." Že se je plazil za prvimi.

Votel tresk, vpitje, nato dolgi rafali, kot da je zdijaval vprežen konj, ki podira ljudi ter strašno ropota z vozom, ki se ga ne more rešiti. Zopet treski, nato daljša tišina — naši so se prebili. Puškariji so se oglašali ter razbrezmerjevski Skalo in Petra, ki sta krila umik bataljona.

Ko smo se znova brali in ugotavljali, kdo je ranjen in koga ni, smo bili, razen Petra in njegovega pomočnika vsi. Padla sta, da je bataljon ostal živ. Drugi pomočnik je rešil strojnico in povedal, kako je bilo. — "Kje je Rudolf?" — Med ranjenici ga ni. Čudno? — Je-li ranjen, ali je pobegnil? Prepričan sem bil, da je naš fant.

Bataljon se je še tisto noč premaknil, da spravi ranjence na varno. Fantje so čistili orožje pod velikim kozolcem. Bili so zopet zadovoljni, vsak je imel dovolj municije. "Glejte, kdo pa gre mimo 'Kamnitnika' s tistim velikim piskrom?" "Rudolf je!" se oglašajo nekateri. Po zglodani, ilovnati poti prisopihata Rudolf. Nosi "šarca" in trak municije. Pošteno smo se čudili, kje se je vzel, saj je minil že četrti dan od zadnje borbe. Ko se malo oddahne, potegne s slastjo izstradanca par dimov iz čika, ki mu ga je dal Skala. Hrestljaje, mešajoč slovensščino z nemščino, pripoveduje, da je pri prebijanju sklenil za pošteno ceno prodati svojo bombo, upajoč, da pride na ta način do orožja. Za skalo je zapazil tri švabe, ki so besno sipali iz "šarca" na naše. Bil je malo nad njimi za smrekovim panjem. "Pisker" ga je izdal. Dva ga istočasno zagledata; naslednji hip že kot besna streljata s pištolami proti njemu. K sreči ga ne zadeneta dosti, razen kože in nekaj las na temelju, ki mu jih je posnel z glave strel. Medtem tretji še vedno obšipava umikajoči se bataljon. Rudolf je poiskal kritje in odvijal bombo. Takrat se mu je prekulnil lonec z ledij pred glavo, kar ga je tudi rešilo. Bomba je opravila svoje. Trije so se valjali v krvi. Otovoril se je zopet z loncem, skočil k "šarcu", ga iztrgal umirajočemu "Švabu", ki se ga je še vedno oklepil in si vrgel trak municije okoli vratu. Potem sta ostalima, kolikor je pač mogel s to ropotijo bežati. Zapazila pa go skupina "Švabov", ki ga je pričela z divjim streljanjem zasledovati. Pri tem je seveda izgubil smer umika. Strel mu je bil tudi oplazil nogo, da je le z največjo težavo tekkel. Bilo ni nikakega izgleda, da bi se rešil. Zagledal je gosto grmovje, na

Za diskreditiranje in uničenje uničkatega gibanja se je reakcija zatekla tudi k "funnies". Takih "kartunov" kot jih vidite zgoraj, je izdala kar celo knjigo v pet milijonov izvodih. Ta antinunijaska propaganda je namenjena šolaki mladini in odraslim otrokom. Kot poroča Federated Press, je to knjigo antinunijaskih "funnies" izdala skupina katoliških reakcionarjev. Na eni strani se katoliška hierarhija hlani delavstvu, na drugi strani pa je v službi wallstreetarske reakcije. Znati je treba!

desni ogromne skladvonice drv in hlovov, nerodno razmetanih v velike kupe. Partizani so preprečili Nemcem prevoz. Brez misli, do kraja utrujen, je skočil med te kupe. Z zadnjimi silami se je skušal skobacati na enega. Pri tem je s svojo težo premaknil dva hloda, ki sta držala po kupu na tla. Padel je v veliko špranjo med hlode in si pošteno zvil nogo.

V tem so bili "Švabi" za njim. Misleč, da se je skril v gosto smrečje, so divje streljali tja. Ko so celó okoličko dobro preiskali, sta dva stopila tudi na kup njegovega skrivališča, a si jima ni zdelo primerno, da bi vtikala nosove vanj. Ko sta hloda zdrčala navzdol in je padel v špranjo, so se pri tem sprožili tudi ostali hlodi, ki so ga delno zakrili. "Švabi", videč, da ne bo uspeha, so se polagoma odstranili, glasno preklinjajoč psa, ki jim je pobegnil. Tako se je rešil. S trudom je izvlekel nogo, si za silo obvezal rano ter z napornom premaknil hlode, da je zlezal ven. Šele čez tri dni so ali kurirji po bližnji poti, prihleteli na njegove klice ter mu dali nekaj jesti. Bil je že pošteno izstradan. Vzeli so ga s seboj in pokazali, kje je edinica. V dolini so se ločili, on pa šli naprej proti vasi, on k svojim...

Bil je res naš, vsi smo to čutili, sedaj se je vključil v celoto. Tudi "šarca" je prinesel, prvega v bataljonu. Dosedaj smo imeli samo "zbrojevke" in italijanske "Brede".

"Piskra pa ne bom več nosil, sem ga že dosti dolgo, sedaj imam "šarca", tega bom nosil!" Kot da bi vedel za kaj gre, se pokaže kuhar Tine s svojimi veselimi očmi: "Lonec bi pa jaz vzel." Iztegoval je roko, da ga odnese. Zadnjič so on in še nekaj drugih brez potrebe zapravili dva lonca. Rudolfov lonec pa je bil sicer preluknjan, pa nič ne de, bolje to kot nič, ga bomo že zamašili, orožar ima še malo cinka, je rekel Tine in si, sam s seboj zadovoljen, naložil lonec.

Rudolf pa je ostal s svojim "šarcem" v četi. Oba sta bila njen ponos.

Že v prvi borbi se je Rudolf odlikoval. Komandant je rekel: "Človek ga pa res včasih poloim, takšnega fanta pa v kuhinjo!"

Se večkrat sva se srečala. Postal je vodnik, toda "šarca" ni zaupal nikomur. Kadar sva si ob slovesu segla z roko, so se mu oči zasvetile v močnem blešku domotožja, zamahnil je z roko proti Karavankam: "Po vsem tem pa se srečamo na Koroškem!"

SANS.

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečkanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečk ali srečkanja, kakor tudi ne kartnih ali tombulskih zabav, ako je naše določena vstopnina. Poštna uprava sahteva od nas, da more vsa tako oglašanja iz lista. Prosimo, držite se tega.

Zahvala

za presrečenje

Podpisani se najlepše zahvaljujemo vsem navzočim na naši 25letnici naše poroke. Mamici, ki se je jako fino postavila za naju, da smo fajni punce, očku, ki nam je veliko doto odšel in mešetarju, ki se je toliko trudil, da je nas oženil s takimi fajni fanti. Hvala lepa pevčemu, ki so nam peli lepe slovenske pesmi in kuharicam za njih trud in dobrote, ki so jih preskrbele, ter sploh vsem, ki ste bili zaposleni pri tem velikem delu. Nadejmo se srčna hvala darovalcem za krasna darila, sodnikom za srebrne dolarje, sodniku, ki nas je saenkrat poročil, da bo držalo še za naprej. "Fajmostru," ko nas je blagoslovil s sodovico "popom" po glavi in ministrantu, ki zgončkov okrog nas, ter sploh vsem godbenikom, ki so tako fino igrali, da je vse plesalo, stakro in mlado. Gostje navzoči na tej slavnosti so bili iz sledečih naselbin: Cheswick, Springdale, Acmetonia, Harwick, Russellton, Blanchard, Harmarville, Oakmont, Verona, Renton, Center Universal, Irwin, Keystone, Pittcairn, Greensburg, Herminie No 1-2, Hutchinson, Yukon, Wynona, Unity, White Valley, Erona, Delmont, Export, Tarentum, Brackenridge, Natrona Heights, Versel, New Kensington, Logansferry, Moose, Coverdale, Library, Southview, East McKeesport in Pittsburgh, vsi iz Pennsylvanije, ter iz Detroita, Michin in iz Brownтона, W. Va. Človek se ne more v besedah izraziti to kar v srcu čuti, to le samo tistave, kateremu se to zgodi, kot se je nam, ko nismo najmanj o tem slutili niti kaj takega pričakovali. Najlepša hvala vsem skupaj in bodite nam srčno pozdravljeni, dragi prijatelji in prijateljice, kadar bodeše še potrebovale fiancate, jih bomo pa š naredile. Še enkrat srčna hvala vsem skupaj!

Vaši zvesti prijatelji: Mr. in mrs. John in Mary Drap in mrs. Mrs. John in Frances Vebur Tarentum, Pa. — (Adv)

POTREBUJEMO ženske pomočnice za delo v KAFETERIJI

na severo in zapadni strani mesta. Delo po dnevu — ob večerih in ponoči.

Začetna plača 85c na uro in več za večerno ali nočno delo. Hrana prosta — uniform obleko preskrbimo mi.

Vprašajte na: UPOSLEVALNEM URADU ZA ŽENSKO 309 West Washington St. ILLINOIS BELL TELEPHONE CO.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov in družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz nje in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosvete stane za vse enako, za člane ali nečlane \$2.00 za eno leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška rač. da je list predrag za člane SNPJ. List Prosvete je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosvete. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosvete je:	
Za Zdruc dravce in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je — \$2.50
1 tednik in... 1.50	1 tednik in... 2.20
2 tednika in... 2.50	2 tednika in... 3.70
3 tednike in... 4.00	3 tednike in... 5.50
4 tednike in... 5.50	4 tednike in... 7.50
5 tednikov in... 7.50	5 tednikov in... 10.00
Za Evropo je... \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ _____

1. Ime _____ Čl. društva _____

Prejeto _____

2. _____ Čl. društva _____

3. _____ Čl. društva _____

4. _____ Čl. društva _____

5. _____ Čl. društva _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____